

بررسی فرهنگ مطالعه در دانش آموزان شهر بیرجند

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۹/۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۱/۲

محمد اکبری بورنگ^۱

سید نورالله نصراللهی^۲

چکیده

میزان مطالعه در جوامع از اهمیت زیادی برخوردار است، چرا که یکی از شاخص‌های مهم توسعه یافتگی محسوب می‌گردد. بنابراین بررسی عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر میزان مطالعه، مورد توجه پژوهشگران این حوزه قرار گرفته است. از این رو، یکی از عوامل تأثیرگذار بر میزان مطالعه، فرهنگ مطالعه است. این پژوهش با هدف بررسی فرهنگ مطالعه دانش‌آموزان شهر بیرجند از منظر جنسیت، سواد والدین و محل سکونت طراحی اجرا گردید. این تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه‌ی پنجم و ششم شهر بیرجند در سال ۹۲-۹۳ بود که بر اساس جدول مورگان و به شیوه‌ی خوشه‌ای تصادفی، تعداد ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته فرهنگ مطالعه بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون T مستقل و تحلیل واریانس استفاده شد. نتایج نشان داد در بررسی فرهنگ مطالعه بر حسب جنسیت در بُعد هنجار تفاوت معناداری مشاهده شد، دانش‌آموزان پسر در مقایسه با دانش‌آموزان دختر، در سطح بالاتری قرار داشتند. بر حسب سواد پدر و مادر در بُعد هنجار و خانواده، تفاوت معناداری به لحاظ آماری مشاهده شد. دانش‌آموزان دارای والدین با سواد بالاتر، از فرهنگ مطالعه در سطح بالاتری برخوردار بودند. بر حسب محل سکونت در بُعد ارزش تفاوت معناداری به لحاظ آماری مشاهده

۱. استادیار برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه بیرجند
Akbarborng2003@birjand.ac.ir

۲. عضو هیأت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه بیرجند، نویسنده مسؤول
nnasrollahi@birjand.ac.ir

شد. دانش‌آموزان پایین‌شهر در مقایسه با دانش‌آموزان بالا‌شهر مولفه ارزش به مطالعه را در سطح بالاتری ارزش‌گذاری نمودند. با توجه به نتایج پژوهش در بررسی فرهنگ مطالعه بر حسب جنسیت، توجه به فرهنگ مطالعه دختران ضروری می‌نماید. هم‌چنین با توجه به نتایج پژوهش مربوط به نقش سواد والدین در فرهنگ مطالعه دانش‌آموزان، لزوم توجه و برگزاری کارگاه‌هایی بدین منظور ضروری می‌نماید.

واژگان کلیدی: فرهنگ مطالعه، دانش‌آموزان، بیرجند

مقدمه

کتاب دریچه‌ای است به سوی جهان شگفت‌انگیز علم و معرفت و مطالعه راهی است بسیار ساده و عملی برای پرورش استعدادهای خدادادی انسان و آموزش علوم و فنونی که او را در مسیر رشد و تکامل راهنمایی کند (غفاری، ۱۳۸۱: ۱۶). از طرف دیگر، فرهنگ مجموعه‌ای از شیوه‌های تفکر، احساس و عمل است که «کم و بیش مشخص است و توسط تعداد زیادی افراد فراگرفته می‌شود و بین آنها مشترک است و در شیوه عینی و نمادین به کار گرفته می‌شود، تا این اشخاص را به یک جمع خاص و متمایز مبدل سازد. تبیین این تعریف به ما امکان می‌دهد تا خصوصیات اساسی را روشن کنیم که انسان‌شناسان و جامعه‌شناسان برای بازشناسی فرهنگ بر آن توافق دارند» (روشه، ۱۳۷۹: ۱۲۳). میزان توجه به مطالعه و کتاب‌خوانی، نشانگر رشد فرهنگی و ملی هر کشور است. امروزه تعداد کتاب‌ها و نشریات منتشر شده‌ی هر کشور در طول سال، هم‌چنین کتابخانه‌ها، کتابخوان‌ها، نویسندگان، مترجمان و ناشران، معیار اساسی توسعه یافتگی جوامع مورد استفاده تلقی می‌گردد. هم‌چنین بی‌توجهی به کتاب و کتاب‌خوانی یک بیماری فرهنگی و اجتماعی محسوب می‌شود که ناشی از فراگیر نشدن فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی در بین اقشار گوناگون مردم یک جامعه است و می‌تواند در درازمدت، ضربه‌های جبران‌ناپذیری بر پیکره‌ی فرهنگ کشور وارد کند (کاربخش راوری، ۱۳۷۸: ۴۹).

توسعه‌ی فرهنگی که زیربنای توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی است، به اسباب و لوازم

خاصی نیازمند است. از جمله می توان به فراهم آوردن امکانات مادی و معنوی گسترش کتاب و کتاب خوانی، به مثابه ی کلید اصلی دستیابی به توسعه ی فرهنگی، اشاره کرد. دولت، به منزله ی سیاست گذار و سرمایه گذار، باید به این امر توجه بیشتری داشته باشد، زیرا بدون توسعه ی فرهنگی که مقدم بر توسعه ی سایر بخش هاست، زیربنای مستحکمی را فراهم نیاورده است و توسعه ی فرهنگی باید مادر و منشأ هر برنامه ریزی همه جانبه نگری انگاشته شود (عظیمی، ۱۳۷۱: ۹).

خانواده عامل بسیار مؤثری در ایجاد عادت به مطالعه و ترویج فرهنگ کتاب خوانی است. محیط و شرایط خانواده، روش تربیتی و آموزشی والدین، طرز تفکر و نگرش والدین در رابطه با مطالعه و کتاب خوانی، وجود کتب و نشریات قابل دسترس و هم چنین سطح اقتصادی و پایگاه اجتماعی خانواده، نقش بسزایی در تقویت عادات مطالعه و کتاب خوانی دارد (به پژوه، ۱۳۸۰: ۵۵).

سالاری (۱۳۹۱) در پایان نامه دکترای خود که به واکاوی و تبیین عوامل مؤثر بر فرهنگ مطالعه در ایران و ارائه مدلی مناسب برای توسعه آن پرداخته است، یافته ها نشان داد نظام آموزشی، خانواده، جامعه، کتابخانه، حوزه چاپ و نشر، فناوری اطلاعات، رسانه های گروهی و دولت، در فرهنگ مطالعه ایران تأثیرگذار بوده اند.

هوشمند (۱۳۸۹) در پژوهشی که به بررسی راهکارها و موانع توسعه و ترویج فرهنگ مطالعه و کتاب خوانی در بین دانش آموزان پرداخته است، یافته ها نشان داد پایین بودن سطح سواد والدین، کاهش قدرت خرید خانواده و کم بها دادن والدین به مطالعه و کتاب خوانی، از جمله عوامل مهم در گرایش و رغبت نداشتن دانش آموزان به مطالعه و کتاب دانسته شده است.

فولادچنگ و لطیفیان (۱۳۸۷) در پژوهشی که به بررسی نقش ادراک از بافت خانوادگی در خودگردانی، عادت های مطالعه، اطمینان به خود و ادراک از درس در دانش آموزان پرداختند، یافته ها نشان داد خانواده صمیمی، پیش بینی کننده ی معناداری از خودگردانی، عادات مطالعه، اعتماد عمومی به خود و ادراک از درس می باشد و بین خانواده دل نگران و عادات مطالعه، رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد.

محمدی (۱۳۷۶) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی میزان علاقه مندی نوجوانان و جوانان به مطالعه کتاب" دریافت که افزایش تحصیلات در میزان مطالعه کتب غیردرسی، تأثیر مثبت دارد و معلمان و والدین نیز نقش موثری در ایجاد علاقه مندی به مطالعه دارند و پسران کمتر از دختران، به مطالعه علاقه مندند.

قنایزچی و داورپناه (۱۳۸۶) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده مطالعه و رابطه نگرش به مطالعه و کتاب خوانی با الگوی انگیزشی مازلو" دریافتند که تمامی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده مطالعه - شامل بازی های رایانه ای - نقش زیادی در تسهیل کنندگی و بازدارندگی مطالعه و کتاب خوانی داشته اند و نیز زنان نسبت به مردان به طور معناداری به مطالعه و کتاب خوانی، گرایش مثبت نشان می دهند.

در زمینه میزان مطالعه به تفاوت های جنسیتی نیز توجه بسیار شده است. در مطالعات بسیاری این نتیجه به دست آمده است که معمولاً زنان بیشتر از مردان مطالعه می کنند. در مطالعه ای روی نوجوانان استرالیایی مشخص شده است که دختران مطالعه را جالب تر و ساده تر می دانند و در مقابل پسران، مطالعه را فعالیتی کسل کننده تلقی می کنند (Gambell & Hunter, 2000).

نام کوان (Numkwn, 1994) در پژوهشی که در نیجریه انجام داده نشان داد که مردم نیجریه به طور متوسط برای موفقیت در امتحانات مطالعه می کنند و این تحقیق می افزاید که فقدان فرهنگ مطالعه در نیجریه، از رشد کتابخانه ها می کاهد.

اوگان رامبی و آدیو (Ogunrombi & Adio, 1995) در پژوهشی به بررسی عوامل تأثیرگذار بر عادت به مطالعه دانش آموزان دوره دبیرستان در کشور نیجریه پرداختند. یافته ها نشان داد سطح سواد والدین بر عادت مطالعه فرزندان تأثیرگذار است.

در اینجا باید اشاره کرد که جنبه های خاصی از محیط خانوادگی، رابطه نزدیکی با خواندن دارد. کیفیت تعاملات والدین با کودک، از جمله این موارد است. این تعاملات خود شامل چند چیز است که نشان می دهد میزان علاقه والدین به کتاب خواندن با میزان تمایل کودک به خواندن در سن هفت سالگی، مربوط است (Moon & Gordon, 1979).

هم چنین کلارک (۱۹۷۶)، دوکین (۱۹۶۶) و مورو (۱۹۸۳) بیان داشتند، کودکانی که خواندن را زودتر فرا می گیرند و عادات مطالعه آزاد در آنها توسعه می یابد، دارای والدینی هستند که خود اهل مطالعه اند (کاردانیان، ۱۳۷۵: ۲۶).

تأثیر والدین بر عادات خواندن کودکان همواره ثابت نیست و عوامل شخصیتی مثل سن، نگرش به خواندن، علائق، دوستی ها و تجارب قبلی آن را تعدیل می سازد. از این رو، در سنین پایان دوره ابتدایی، وقتی که کودکان شور و شوق خواندن را تجربه می کنند، علائق دختران و پسران کم کم از هم فاصله می گیرد و نیز گروه همسالان بیش از والدین، بر انتخاب های خواندن تأثیر می گذارند (Orourke, 1979; Greany, 1986). معرف زاده و ایرجی (۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی عوامل ترغیب کننده و بازدارنده مطالعه در میان مراجعان کتابخانه های عمومی شهرستان ماهشهر" دریافتند که بین سطح سواد والدین دانش آموزان و میزان مطالعه آنها، رابطه معناداری وجود دارد.

شرایط خانوادگی افراد، تأثیری دوسویه بر انسان ها به کتاب و کتاب خوانی دارد. والدینی که اهل کتاب و مطالعه هستند به تبع فرزندان اهل مطالعه خواهند داشت و در مقابل، والدینی که انس با کتاب و کتاب خوانی در برنامه روزانه زندگی آنها وجود ندارد، در داشتن فرزندان اهل علم و دانش ناموفق بوده و هم چنین ایجاد عادت به مطالعه در آنها با مشکل مواجه خواهد بود. پیامبر اکرم (ص) فرموده اند: «هر نوزادی بر فطرت الهی به دنیا می آید، پس پدر و مادر او را به دین یهود یا نصرانی گرایش می دهند» (دلشاد تهرانی، ۱۳۸۷: ۱۱۳).

کازهی (۱۳۸۶) معتقد است محیط و شرایط خانواده و روش تربیتی و آموزشی والدین، نقش بسزایی در انس کودک با کتاب دارد و باید گفت نقش خانواده در ایجاد عادت به مطالعه، از گهواره آغاز می شود. در این زمینه مفتخر (۱۳۵۲) اشاره دارد که بی شک خانواده هایی که پدر و مادر اهل کتاب و مطالعه دارند، فرزندان نیز افرادی علاقه مند به کتاب بار خواهند آمد و بالعکس. اما در خانواده هایی که هیچ توجهی به کتاب نمی شود، نباید انتظار داشت فرزندان آن خانواده، اهل مطالعه و کتاب باشند.

با توجه به آن چه بیان گردید، این پژوهش با هدف بررسی فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان طراحی و تدوین گردید تا به این سؤال پاسخ دهد که آیا فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان بر حسب جنسیت، سواد والدین و محل سکونت، متفاوت می‌باشد؟

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، پژوهشی کاربردی است که با روش پیمایشی انجام گرفت. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه ی پنجم و ششم شهر بیرجند در سال ۹۲-۹۳ بودند. با توجه به حجم جامعه (۲۰۰۰ نفر) و بر مبنای استفاده از فرمول کوکران^۱، حجم نمونه ۳۰۰ نفر با آلفای ۰/۰۵ برآورد و نمونه مورد بررسی به شیوه خوشه‌ای انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفت.

ابزار گردآوری اطلاعات

در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. بر همین اساس، فرهنگ مطالعه نیز که یکی از مظاهر فرهنگ در سطح کلان است، می‌تواند دارای سه لایه باشد: ۱- ارزش‌ها و باورها (میزان اهمیت و ارزش مندی مطالعه برای فرد) ۲- هنجارها و قواعد (آگاهی از چگونگی مطالعه و نحوه امانت گرفتن کتاب از کتابخانه) ۳- جلوه‌ها (تظاهرات بیرونی و قابل مشاهده همانند ساعات مطالعه، میزان کتاب‌های موجود در منزل و یا میزان مراجعه به کتابخانه جهت مطالعه) که این لایه‌ها به عنوان مؤلفه‌های پرسشنامه در نظر گرفته شده است (شاین، ۱۳۸۳: ۸۹). به منظور روایی از روایی محتوای استفاده و مورد تأیید قرار گرفت. به منظور پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که ۰/۸۴ به دست آمد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق از روش‌های آماری تحلیل واریانس و آزمون t مستقل استفاده شده است.

یافته ها

۱) آیا فرهنگ مطالعه در دانش آموزان بر حسب جنسیت متفاوت است؟

جدول ۱) آزمون T مستقل برای بررسی فرهنگ مطالعه در دانش آموزان بر حسب جنسیت

مؤلفه ها	جنسیت	میانگین	t	df	sig
ارزش	پسر	۶/۸۲	-۰/۶۱۷	۲۹۸	۰/۵۳۸
	دختر	۶/۹۴			
هنجار	پسر	۷/۱۷	۵/۳۹	۲۹۸	۰/۰۰۰
	دختر	۶/۰۸			
جلوه	پسر	۴/۴۴	۱/۸۳	۲۹۸	۰/۰۶۷
	دختر	۴/۱۰			
خانواده	پسر	۴/۸۸	۰/۲۷	۲۹۸	۰/۷۸۶
	دختر	۴/۸۲			

در جدول ۱ نتایج نشان داد مؤلفه ی هنجار بر حسب جنسیت متفاوت است و میانگین هنجار در پسران بیشتر از دختران است ($p < /0.1$ ، $\Delta T = /3.9$). از این رو، فرهنگ مطالعه دانش آموزان پسر در سطح معناداری، بالاتر از دانش آموزان دختر است.

۲) آیا فرهنگ مطالعه در دانش آموزان بر حسب سواد مادر متفاوت است؟

جدول ۲) آزمون تحلیل واریانس مربوط به فرهنگ مطالعه بر حسب سواد مادر

مؤلفه ها	مجموع مجذورات	df	f	sig
ارزش	۹/۰۲۱	۵	۰/۶۷۱	۰/۶۴۵
	۷۷۶/۵۸	۲۸۹		
	۷۸۵/۶۰	۲۹۴		
هنجار	۷۳/۶۷	۵	۴/۶۳۸	۰/۰۰۰
	۹۱۸/۱	۲۸۹		
	۹۹۱/۷۷	۲۹۴		

۰/۰۸۶	۱/۹۵۰	۵ ۲۸۹ ۲۹۴	۲۵/۲۶ ۷۴۹/۰۳ ۷۷۴/۳۰	جلوه
۰/۰۱۹	۲/۷۴۵	۵ ۲۸۹ ۲۹۴	۵۲/۲۹ ۱۱۰/۱۰۰۶ ۱۱۵۳/۳۰	خانواده

در جدول ۲ نتایج تحلیل واریانس نشان داد که در بُعد هنجار ($df=۶۳۸$ ، $p < /۰۱$) و خانواده ($df=۷۴۵$ ، $p < /۰۵$) برحسب سواد مادر تفاوت معناداری به لحاظ آماری مشاهده شد. آزمون تعقیبی توکی^۱ نشان داد ماداری که دارای مدرک تحصیلی دبیرستان و بالاتر می باشند در مقایسه با مادران بی سواد و دارای مدرک تحصیلی ابتدایی و راهنمایی، فرزندان شان در مؤلفه های ذکر شده از فرهنگ مطالعه در سطح بالاتری قرار داشتند.

۳) آیا فرهنگ مطالعه در دانش آموزان برحسب سواد پدر متفاوت است؟

جدول ۳) آزمون تحلیل واریانس مربوط به فرهنگ مطالعه برحسب سواد پدر

sig	f	df	مجموع مجذورات	مؤلفه ها
۰/۱۲۱	۱/۷۶	۵ ۲۸۶ ۲۹۱	۲۳/۳۷ ۷۵۹/۴۲ ۷۸۲/۸۰	ارزش
۰/۰۰۴	۳/۵۷	۵ ۲۸۶ ۲۹۱	۵۷/۷۳ ۹۲۲/۷۰ ۹۸۰/۴۳	هنجار
۰/۱۷۱	۱/۵۶	۵ ۲۸۶ ۲۹۱	۲۰/۲۶ ۷۴۱/۵۷ ۷۶۱/۸۳	جلوه
۰/۰۳۰	۲/۵۰	۵ ۲۸۶ ۲۹۱	۴۷/۶۲ ۱۰۸۶/۴۲ ۱۱۳۴/۰۴	خانواده

در جدول ۳ نتایج تحلیل واریانس نشان داد که در بُعد هنجار ($df=۵۷$ ، $p < /۰۱$) و خانواده ($df=۵۰$ ، $p < /۰۵$) برحسب سواد پدر تفاوت معناداری به لحاظ آماری

1. Tukey

مشاهده شد. آزمون تعقیبی توکی نشان داد دانش آموزانی که پدران شان دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر هستند از فرهنگ مطالعه بالاتری در مقایسه با دانش آموزانی که پدران شان دارای مدرک تحصیلی ابتدایی و راهنمایی بودند، برخوردار می باشند.

۴) آیا فرهنگ مطالعه در دانش آموزان بر حسب محل سکونت متفاوت است؟

جدول ۴) آزمون T مستقل برای بررسی فرهنگ مطالعه در دانش آموزان دختر و پسر بر حسب محل

سکونت

مؤلفه ها	محل سکونت	تعداد	میانگین	t	df	sig
ارزش	پایین شهر	۱۶۹	۷/۰۵	۲/۲۰۱	۲۹۱	۰/۰۲۹
	بالاشهر	۱۲۴	۶/۶۲			
هنجار	پایین شهر	۱۶۹	۶/۴۹	-۱/۹۷	۲۹۱	۰/۰۵۰
	بالاشهر	۱۲۴	۶/۹۱			
جلوه	پایین شهر	۱۶۹	۴/۲۰	-۱/۰۶	۲۹۱	۰/۲۸۷
	بالاشهر	۱۲۴	۴/۴۱			
خانواده	پایین شهر	۱۶۹	۴/۶۷	-۱/۸۰	۲۹۱	۰/۰۷۳
	بالاشهر	۱۲۴	۵/۰۹			

در جدول ۴ نتایج نشان داد مؤلفه‌ی ارزش بر حسب محل سکونت متفاوت است و میانگین ارزش در پایین شهر بیشتر از بالاشهر است. بنابراین ارزش در پایین شهر در سطح معناداری بالاتر از بالاشهر است که با $p < /0.05$ ، $T = /2.01$ معنادار می باشد.

نتیجه گیری

در بررسی فرهنگ مطالعه بر حسب جنسیت دانش آموزان، تفاوت معناداری مشاهده شد. نتایج به دست آمده با نتایج شریفی، شقاقی و شریفی (۱۳۹۰) که نشان دادند پسران بیش از دختران مطالعه می کنند، همسو می باشد و با یافته‌های زیمرمن (Zimmerman, 1990)، پنتریچ و دی گروت (Pintrich & De-Groot, 1990)، محمدی (۱۳۷۶)، قنایزچی و داورپناه (۱۳۸۶) که نتایج نشان دادند زنان نسبت به مردان، به طور معناداری

به مطالعه و کتاب خوانی گرایش مثبت نشان می دهند و بیشتر از مردان مطالعه می کنند و هم چنین با یافته های گامبل و هانتز (Gambell & Hunter, 2000) که در مطالعه ای روی نوجوانان استرالیایی نشان دادند که دختران مطالعه را جالب تر و ساده تر می دانند و در مقابل پسران مطالعه را فعالیتی کسل کننده تلقی می کنند، غیر همسو می باشد. در تبیین این یافته می توان این گونه بیان داشت که عوامل و انگیزه های مختلفی وجود دارد که پسران در مقایسه با دختران از نظر مطالعه در سطح بالاتری بوده اند چرا که پسران بیش از دختران برای مقاصد منفعت طلبانه، مطالعه می کنند (Greany, 1980؛ بحرانی، ۱۳۷۹). از آنجا که فرهنگ مطالعه وابسته به فرهنگ است و در ایران مردان مسؤول تعیین معاش خانواده بوده و با توجه به رویکرد منفعت طلبانه به مطالعه، نتایج منطقی می نماید.

یافته ها نشان داد تحصیلات پدر و مادر بر فرهنگ مطالعه دانش آموزان نقش دارد. این یافته ی پژوهش با یافته های رضاپور (۱۳۷۸) که نشان داد والدینی که خود اهل مطالعه می باشند، فرزندان خود را نیز به مطالعه تشویق و ترغیب می نمایند و میزان تأثیر پدر نسبت به مادر در مطالعه ی غیردرسی دختران دانش آموز، بیشتر است. مفتخر (۱۳۵۲) نشان داد عامل اصلی عدم علاقه جوانان ایرانی به مطالعه، نشأت گرفته از محیط خانواده است. معرف زاده و ایرجی (۱۳۸۹) نشان دادند بین سطح سواد والدین دانش آموزان و میزان مطالعه آنها، رابطه ی معناداری وجود دارد، همسو می باشد. همچنین نتایج پژوهش با یافته ی هوشمند (۱۳۸۹) که نشان داد اثر تحصیلات و شغل والدین در میزان مطالعه دانش آموزان معنادار نیست، غیر همسو می باشد.

از سویی دیگر یافته ها نشان داد در بررسی فرهنگ مطالعه برحسب محل سکونت در مؤلفه ی ارزش، تفاوت معناداری به لحاظ آماری مشاهده شد. این یافته ی پژوهش با یافته ی گرینی (Greany, 1980) که نشان داد کودکان طبقات کارگری خیلی کم کتاب می خوانند و یافته خنیفر، طاهری و سیار (۱۳۹۳) که نشان دادند بین دانش آموزان شهری و روستایی به لحاظ فرهنگ مطالعه تفاوت وجود دارد، همسو می باشد. بنابراین می توان گفت یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر میزان مطالعه و هوش

کلامی دانش آموزان، محیط خانوادگی آنان می باشد (Greany & Hegarty, 1987)؛ (Orourke, 1979).

منابع

- بحرانی، محمود (۱۳۷۹). "بررسی عوامل مؤثر بر میزان کتابخوانی و مطالعه آزاد دانش آموزان متوسطه در استان فارس". *مجله علوم تربیتی و روانشناسی*، دوره هفت، ش ۳-۴ (پاییز و زمستان): ۸۵-۱۰۲.
- به پژوه، احمد (۱۳۸۰). "خانواده، کتاب و فرهنگ کتابخوانی". *مجله پیوند*، ش ۲۶۹ (مهر): ۵۲-۶۳.
- خنیفر، حسین؛ طاهری، فاطمه؛ سیار، ابوالقاسم (۱۳۹۳). "راهکارهای اجرایی ارتقاء فرهنگ مطالعه در بین دانش آموزان". *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، دوره بیست و هفت، ش ۲ (تابستان): ۸۶-۱۰۵.
- دلشاد تهرانی، مصطفی (۱۳۸۷). *سیری در تربیت اسلامی*. تهران: دریا.
- رضاپور، یوسف (۱۳۷۸). "بررسی تحلیلی و تطبیقی کتاب های درسی پایه سوم دوره ابتدایی با عوامل خلاقیت". *فصلنامه علمی- پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء*، دوره سه، ش ۹ (بهار): ۷۱-۹۴.
- روزبه، گی. (۱۳۷۹). *کنش اجتماعی*. ترجمه هما زنجانی زاده. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- سالاری، محمود (۱۳۹۱). "واکاوی و تبیین عوامل عمده مؤثر بر فرهنگ مطالعه در ایران و ارائه مدلی مناسب برای توسعه آن". پایان نامه دکتری علوم کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- شاین، ادگار اچ. (۱۳۸۳). *مدیریت فرهنگ سازمانی و رهبری*. ترجمه برزو فرهی بوزنجانی و شمس الدین نوری نجفی. تهران: سیمای جوان.
- شریفی، لیلی؛ شقاقی، مهدی؛ شریفی، صابر (۱۳۹۰). "بررسی رابطه انجام بازی های رایانه ای و میزان مطالعه دانش آموزان مقطع راهنمایی (مطالعه موردی:

- شهر کرج). "تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، دوره پانزدهم، ش ۵۷ (بهار): ۱۱۱-۱۳۴.
- صبا، ایرج (۱۳۷۱). شیوه بهره‌گیری از کتابخانه و منابع آن (آشنایی با کتابخانه و اصول کتابداری). تهران: دانشگاه پیام نور.
- عظیمی، حسین (۱۳۷۱). مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران. تهران: نی.
- غفاری، سعید (۱۳۸۱). "شیوه‌های عادت به مطالعه در کودکان". فصلنامه پیام کتابخانه، دوره دوازدهم، ش ۳-۴ (پاییز و زمستان): ۱۴-۲۱.
- فولادچنگ، محبوبه؛ لطیفیان، مرتضی (۱۳۸۷). "نقش ادراک از بافت خانوادگی در خودگردانی، عادت‌های مطالعه، اطمینان به خود و ادراک از درس در دانش‌آموزان پایه اول دبیرستان". مجله روانشناسی و علوم تربیتی، دوره سی و هشت، ش ۲ (تابستان): ۱۲۵-۱۴۵.
- قنایزچی، محمدعلی؛ داورپناه، محمدرضا (۱۳۸۶). "بررسی عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده مطالعه و رابطه انگیزش به مطالعه و کتاب‌خوانی با الگوی انگیزشی مزلو". کتابداری و اطلاع‌رسانی، دوره ده، ش ۴ (زمستان): ۸۹-۱۱۰.
- کاربخش راوری، ماشاءالله (۱۳۷۸). چگونه کودکان و نوجوانان را به مطالعه علاقه‌مند کنیم؟ تهران: مدرسه.
- کاردانیان، زهرا (۱۳۷۵). بررسی علل عدم گرایش دانش‌آموزان دبیرستانی به مطالعه کتب غیردرسی و تحقیق. همدان: اداره کل آموزش و پرورش استان همدان، شورای تحقیقات.
- کریمی، عبدالعظیم (۱۳۸۲). گزارش اجمالی نتایج بین‌المللی پرلز ۲۰۰۱ (پژوهشکده تعلیم و تربیت، دفتر پرلز). تهران: عابد.
- کازهی، حسین (۱۳۸۶). "رویکردی بر فرهنگ مطالعه و کتابخوانی، موانع و راهکارهای ترویج آن در شهرستان بیرجند". مطالعات فرهنگی - اجتماعی خراسان جنوبی، دوره دو، ش ۵-۶ (بهار و تابستان): ۹۹-۱۱۴.
- محمدی، زهرا (۱۳۷۶). بررسی میزان علاقه‌مندی نوجوانان و جوانان به مطالعه

- کتاب. سمنان: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان سمنان.
- مفتخر، مریم (۱۳۵۲). "تحقیقی در باب عادات مطالعه جوانان". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تهران.
  - معرف زاده، عبدالحمید؛ ایرجی، شهرزاد (۱۳۸۹). "بررسی عوامل ترغیب کننده و بازدارنده مطالعه در میان مراجعان کتابخانه های عمومی شهرستان ماهشهر". *تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی، دوره شانزدهم، ش ۱ (بهار): ۱۴۳-۱۷۰*.
  - هوشمند، مهرداد (۱۳۸۹). "راهکارها و موانع توسعه و ترویج فرهنگ مطالعه و کتاب خوانی در بین دانش آموزان متوسطه شهرستان نهبوند". *مجله فرهنگیان، دوره سی و هفت، ش ۱ (بهار): ۱۳۲-۱۵۹*.
  - Greany, V. (1980). "Factors related to amount and type of leisure time reading". *Reading Research Quarterly*, Vol. 15, No. 3: 337-357.
  - ----- (1986). "Parental Influences on reading". *The Reading Teacher*, Vol. 39, No. 8: 813-817.
  - Greany, V.; Hegarty, M. (1987). "Correlates of Leisure- time reading". *Reading Research Quarterly*, Vol. 10, No. 1: 3-20.
  - Gambell, T.; Hunter, D. (2000). "Surveying gender differences in Canadian school literacy". *Journal of Curriculum Studies*, Vol. 32, No. 5: 689-719.
  - Moon, Cliff; Gordon, Wells (1979). "The influence of home on learning to read." *Journal of Research in Reading*, Vol. 2, No. 1: 53-62
  - Numkwn, S. N. (1994). "Reading habits and library development". *Library Focus*, Vol. 12, No. 1-2: 141-181.

- Ogunrombi, S. A.; Adio, Gboyega (1995). "Factors affecting the reading habits of secondary school students". Library Reviews, Vol. 44, No. 4: 50-57.
- O'Rourke, W. J. (1979). "Are parents an influence on adolescent reading habits?". Journal of Reading, Vol. 22, No. 4: 340-343.
- Pintrich, P. R.; De-Groot, E. V. (1990). "Motivational and Self- Regulated learning components of classroom academic performance". Journal Educational Psychology, Vol. 82, No. 1: 33-40.
- Zimmerman, B. J. (1990). "Self-regulated learning and academic achievement: An overview". Educational psychologist, Vol. 25, No. 1: 3-17.

